

УДК 316.422:316.77-028.63]:027.022(477)
DOI: 10.31866/2616-7654.10.2022.269461

ЦИФРОВІ КОМУНІКАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПУБЛІЧНИХ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ

*Іван Ярема,
аспірант,
Київський національний університет
культури і мистецтв
(Київ, Україна)
e-mail: ivanyarema06@gmail.com
ORCID: 0000-0002-2843-5087*

Мета дослідження – репрезентувати сучасну цифрову комунікацію як інноваційний інструмент публічних бібліотек України та важливість її розбудови в умовах кризових явищ.

Методологія дослідження базується на застосуванні сукупності загальнонаукових методів узагальнення і аналізу, синтезу і прогнозування та спеціальних бібліотекознавчих методів. Органічне поєднання системного, соціокомунікаційного та структурно-функціонального підходів сприяло досягненню поставленої мети.

Наукова новизна дослідження полягає в обґрунтуванні ціннісного підходу щодо індивідуалізації сервісної діяльності публічних бібліотек, коли забезпечення комфортного для користувача комунікаційного середовища в умовах цифровізації суспільних процесів стає провідною ціллю; виокремлено бібліотечні інновації, які базуються на новітніх інформаційних технологіях, але мають різні соціальні та технологічні обґрунтування, зокрема: організаційні, сервісні, продуктні, технічні, бізнесові.

Висновки. У сучасних умовах публічні бібліотеки виконують роль інформаційних хабів, куди стікаються інформаційні потоки для їх подальшого опрацювання та перерозподілу відповідно до користувацьких потреб. Провідною ціллю індивідуалізації сервісної діяльності виступає забезпечення комфортного для користувача комунікаційного середовища.

Розмаїття інновацій, які стрімко увійшли у бібліотечну діяльність, мають різні соціальні та технологічні обґрунтування. Нами виділено такі: організаційні, сервісні, продуктні, технічні, бізнесові. Сьогодні діяльність вітчизняних публічних бібліотек розвивається за інноваційними напрямками з використанням різноманітних каналів комунікації з користувачами, зокрема, власних сайтів, блогів, соціальних мереж, месенджерів, онлайн-платформ, медіа-форматів, власних каналів у TikTok та YouTube.com.

Бібліотеки України наповнюють інформаційний простір власними продуктами (базами даних, електронними каталогами, колекціями оцифрованих видань тощо), надають віртуальні послуги, організують доступ до зовнішніх ресурсів та багато іншого. Упровадження сучасних інформаційних технологій у бібліотечні процеси вивело на якісно новий рівень бібліотечно-інформаційне обслуговування користувачів. Цифрова модель бібліотеки сьогодні дозволяє вести повноцінний діалог із віддаленими користувачами та допускати їх до бібліотечних послуг на рівні з тими читачами, які працюють з інформацією безпосередньо у книгозбірнях.

Ключові слова: цифровізація, інформаційні потреби, обслуговування користувачів, цифрова модель бібліотеки, комунікація, публічні бібліотеки України.

ВСТУП

Сучасні глобалізаційні процеси та стрімка цифровізація суспільства надають необмежені можливості доступу до інформаційно-інтелектуальних ресурсів світу, а також створюють умови для продукування великих обсягів нової інформації. Діяльність публічних бібліотек України з інформаційного забезпечення освіти,

культури, науки, дозвілля тощо набуває особливого значення. Адже функціональне навантаження вітчизняної бібліотечної сфери визначається залежно від інформаційних потреб як окремих користувачів, так і запитів суспільства в цілому. Саме ця тенденція нині визначає вектор розвитку інформаційної функції через створення бібліотечно-інформаційного контенту на сайтах публічних бібліотек України, блогах та сторінках у соціальних мережах. Потреба в інформаційно-аналітичному бібліотечному контенті обумовлена суспільним запитом задля об'єктивного уявлення щодо основних тенденцій змін у змістовому наповненні великих масивів інформації, що відображають розвиток суспільних течій і процесів (Кузьменко & Загуменна, 2021).

Нова інформаційна ера генерує нові формати й духовного розвитку суспільства, які оформлені у відповідні запити на певні конкретні вимоги користувачів та види затребуваної інформації. Цифровізація характеризується також створенням нових сегментів соціальної взаємодії, розвитком інформаційних центрів й ускладненням зв'язків між їхніми складниками. Тобто у цих інформаційних потоках важливе місце належить консолідованим осередкам – публічним бібліотекам.

Таким чином, віртуалізація комунікаційного простору, активізація функціонування бібліотек у цифровому середовищі виступають важливими чинниками у визначенні пріоритетних каналів подання інформації через посилення комунікаційної функції вітчизняних публічних бібліотек. Упровадження нових сервісних стратегій комунікації передбачає формування і нових переваг через визначення цільових груп онлайн-користувачів, вивчення їх інформаційних потреб та індивідуалізації бібліотечного обслуговування, формулювання пріоритетів щодо наповненості контенту та вибору мережевих каналів надання інформаційних продуктів і послуг, запровадження креативних форм і методів бібліотечного обслуговування з метою підтримки постійної комунікації та зацікавленості інтернет-аудиторії.

Мета статті – репрезентувати сучасну цифрову комунікацію як інноваційний інструмент публічних бібліотек України та важливість її розбудови в умовах кризових явищ.

МЕТОДИ ТА МАТЕРІАЛИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дослідження базується на застосуванні сукупності загальнонаукових методів узагальнення і аналізу, синтезу і прогнозування та спеціальних бібліотекознавчих методів. Органічне поєднання системного, соціокомунікаційного та структурно-функціонального підходів сприяло досягненню поставленої мети.

ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДГРУНТЯ

Теоретичному обґрунтуванню сутності і змісту терміна «бібліотечна комунікація» присвячено дослідження О. Клименко і О. Сокур (Klymenko & Sokur, 2021). Визначено, що це – заздалегідь спланована діяльність у соціокультурному просторі сучасного суспільства. Аргументовано, що у контексті теорії соціальних комунікацій актуальним є інституціалізація терміна «бібліотечна комунікація» як окремого виду професійного спілкування та рушійної сили трансформації бібліотечної справи загалом.

Розбудова інноваційних каналів комунікації сучасних публічних бібліотек безпосередньо пов'язана з упровадженням інформаційно-комунікаційних технологій

і невіддільна від традиційного гуманістичного призначення та соціокультурної місії книгозбірні в суспільному розвитку. Загальні проблеми та напрями трансформації діяльності бібліотек в умовах цифровізації суспільства розроблялися у працях Н. Бачинської, Т. Вилегжаніної, О. Воскобойнікової-Гузевої, В. Горового, К. Лобузної, О. Онищенко, В. Попика та інших дослідників. Зокрема, Т. Вилегжаніна (2009) переконливо довела, що інноваційному розвитку бібліотек сприяють нові інформаційні технології, саме з їх упровадженням і здійснюється стратегія переходу від традиційної книгозбірні до динамічного інформаційного центру.

О. Онищенко (2021) ґрунтовно розкрив вплив цифрових технологій на трансформацію сучасних бібліотек, перетворення їх у науково-інформаційні комплекси інтегрованих соціокультурних функцій. Зокрема, науковець окреслив коло завдань, яке бібліотечному співтовариству необхідно буде вирішувати у найближчому майбутньому. Також дослідник впевнено звернув увагу на невідкладність цифрових трансформацій у бібліотечній галузі, адже зволікання бібліотек при вирішенні цих питань може у найближчому майбутньому призвести до витіснення їх на другий план у процесі становлення цифрового суспільства потужнішими інтеграторами інформації.

Бібліотечні інновації, які реалізуються зокрема і через соціальні медіа, досліджували О. Бак, Л. Бакуменко, В. Бондаренко, С. Гарагуля, Н. Кунанець, Т. Новальська, Л. Прокопенко, Л. Савицька, В. Струнгар та інші. Роль соціальних медіа як каналів комунікації розглянуто у дослідженні О. Бак (2017). На основі аналізу висвітлено ефективне позиціонування бібліотеки у соціомедійному просторі на основі критеріїв вибору ресурсу, грамотному розміщенні проєктів задля утримання своєї аудиторії у сучасному інформаційно-комунікаційному середовищі. Л. Савицькою (2016) обґрунтовано важливість репрезентації діяльності бібліотек у соціальних мережах. Дослідницею доведено, що використання соціальних медіа дозволяє підтримувати комунікацію між бібліотекою і суспільством, формувати та укріплювати взаємну довіру, повагу і розуміння.

Особливості діяльності публічних бібліотек в умовах цифрових трансформацій висвітлювали О. Башун, В. Загуменна, О. Кузьменко, Л. Люборенко, Ю. Новальська, З. Савіна, Н. Черниш та інші. Процеси трансформації основних функцій сучасної бібліотеки у задоволенні зростаючих інформаційних потреб користувачів та посилення ролі бібліотек в умовах цифровізації представлено у праці О. Кузьменко і В. Загуменної (2021). Зокрема аргументовано, що, використовуючи цифрові технології та сучасні засоби комунікації, розширюючи свої функції, бібліотека активніше запроваджує нові канали доступу, засоби створення та обробки інформації.

Важливим у контексті обраної теми є дисертаційне дослідження М. Маранчака (2021), в якому автор наголошує, що апробованими інтернет-стратегіями підвищення репутації бібліотеки є піднесення якості сервісу обслуговування усіх категорій користувачів, цілеспрямована активність у соціальних мережах та планомірна робота у сфері бібліотечного PR. Представленню різних комунікаційних моделей у діяльності бібліотек закладів вищої освіти в умовах інформатизації присвячено дисертацію Т. Колесникової (2012).

Спираючись на моніторинг сайтів вітчизняних бібліотек та їхні сторінки у соціальних мережах, О. Воскобойнікова-Гузева (2016) через розкриття особливого зрізу національного інформаційного простору доводить, що книгозбірні транслиують світові позиції держави, її громадянського суспільства, пересічного гро-

мадянина стосовно історичних періодів та сучасних подій в Україні. Також варто наголосити, що дослідники в основному акцентують увагу на соціальній комунікації бібліотек в умовах інформаційного суспільства.

Представлений аналіз публікацій, які стосуються підходів до вивчення питання функціонування сучасних бібліотек в умовах цифровізації, не вичерпує зміст усього предметного поля досліджень, однак надає уявлення щодо досягнення поставленої мети.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Сучасні трансформації, які характеризуються зростанням швидкості обертаності інформації у суспільстві, виробництвом зростаючих обсягів нової інформації, необхідністю впровадження організованої системи обробки наявних інформаційних ресурсів, вимагають застосування все досконаліших інформаційно-комунікаційних технологій цифрової комунікації. Накопичена упродовж століть у публічних бібліотеках важлива для соціокультурного середовища та унікальна за історичною цінністю інформація, яка через слабе техніко-технологічне забезпечення досі недостатньо залучена у суспільні процеси, відчутно програє новоствореним інформаційним центрам зберігання і поширення даних. Без налагодження ефективних каналів сучасної комунікації з користувачами будуть і надалі применшуватися значення бібліотечних фондів і соціальна ефективність використання цієї інформації для суспільного розвитку.

Активізація процесів переходу публічних бібліотек до нових технологій, сучасних організаційних рішень управління зростаючими інформаційними потоками зумовлена посиленням суспільного запиту та розширенням каналів комунікації цифровими засобами. Зауважимо, що посилення важливої соціальної функції публічних бібліотек не зменшує магістральної – оперативне надання затребуваної інформації, що нині визначає нові інноваційні методи її поширення. Саме такий підхід дозволить підвищити статус бібліотеки як рівноправного соціального інституту із забезпечення просвітницьких, освітніх, наукових, культурних, дозвілєвих потреб суспільства, що є нагальною необхідністю при переході від традиційного формату до інноваційного (Таенчук & Ковалевський, 2019).

Сьогодні бібліотека виконує роль інформаційного хабу, куди стікаються інформаційні потоки для їх подальшого опрацювання та перерозподілу відповідно до користувацьких потреб, що вимагає підвищення якості надання бібліотечно-інформаційних послуг, забезпечення комплексного, багатоаспектного підходу до вирішення нагальних завдань, які стоять перед українським суспільством.

Провідним завданням сучасної публічної бібліотеки є інформаційне забезпечення як жителів громади, так і суспільства в цілому. На тлі впровадження техніко-технологічних інновацій відбувається стрімка перебудова традиційної моделі обслуговування у сервісну. Складність полягає у необхідності адекватного поєднання паралельних методологічних парадигм: традиційної та цифрової (офлайнової та онлайнної), тобто створення і впровадження гібридної, враховуючи особливості менталітету нашого народу.

З 2005 р. на сайтах публічних бібліотек активно працює сервіс «Віртуальна бібліографічна довідка» – корпоративний проєкт, який було ініційовано Національною бібліотекою України для дітей. Учасниками корпоративного сервісу

«Об'єднана віртуальна довідкова служба» є публічні бібліотеки всіх регіонів України. Також на сайтах обласних універсальних наукових бібліотек функціонують «Віртуальні довідкові служби».

Отже, на перший план виступає партнерська модель діяльності бібліотек, яка передбачає встановлення діалогу між бібліотекою та користувачем і його індивідуальним запитом. Цифрові технології дозволяють вибудовувати різні партнерські відносини на бібліотечних сайтах – від приватного діалогу через служби «Запитай бібліотекаря», «Запитай бібліографа», «Віртуальна довідка», «Електронна доставка документів» до комунікації на організованих колективних платформах через проектну діяльність. Прикладом індивідуалізованих онлайн-послуг є такі типові розділи сайту Чернігівської обласної універсальної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка:

- онлайн-запис до бібліотеки;
- онлайн-замовлення документів;
- онлайн-замовлення екскурсій;
- онлайн-замовлення для ЗМІ;
- продовження терміну користування книгою;
- віртуальна довідка;
- електронна доставка документів.

Зауважимо, що служба «Запитай бібліотекаря» працює в режимі «Спілкуйся в чаті зі сторінкою» у соціальній мережі Messenger. Своєю місією бібліотека декларує «сприяння безперервній освіті, культурному збагаченню, підвищенню якості життя шляхом вільного доступу до інформації та читання для задоволення» (<http://libkor.com.ua/#>). Потрібно наголосити, що сервіс «Зворотній» функціонує на сайтах публічних бібліотек через віртуальну кнопку швидкого доступу опції «Зв'яжіться з нами», «Надіслати повідомлення» тощо.

На сайті Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки функціонує послуга «E-mail-розсилка інформації», за допомогою якої користувачу пропонується, фізично не відвідуючи книгозбірню та не переглядаючи розділи сайту, отримувати на особисту е-скриньку персоналізовану інформацію щодо бібліотечних заходів, нових надходжень до фонду за обраною тематикою, підготовлені списки літератури з конкретної теми тощо (<http://libr.rv.ua/ua/read/39-e-mail-rozsilka-dokumentiv>). Слід зазначити, що розсилка формується бібліотекарями з урахуванням індивідуальних запитів, саме тому користувач отримує максимально корисну для себе інформацію.

Сьогодні діяльність Української бібліотечної асоціації зосереджується на організації і проведенні заходів, які у тому числі спрямовані на поширення в суспільстві цифрової грамотності, піднесенні цифрової культури, розповсюдженні знань з інформаційно-комунікаційних технологій та каналів цифрової комунікації (Ярема, 2022). Міністерство цифрової трансформації України та Українська бібліотечна асоціація 11 січня 2020 р. підписали Меморандум про співпрацю. За цією угодою у межах проекту «Дія. Цифрова освіта», що є складником національного проекту «Дія» – онлайн-сервісу державних послуг задля побудови системи «Держава у смартфоні», сторони зобов'язалися сприяти розвитку цифрової грамотності суспільства. Таким чином, було поставлено за мету в найближчі

три роки навчити цифровій грамотності шість мільйонів українців (<https://ula.org.ua/en/255-programi-proekti-2/4488-diia-tsyfrova-osvita>).

З 2020 р. започатковано щотижневі тренінги «Будь на часі! Курс цифрової грамотності за проектом «Дія. Цифрова освіта», на яких користувачі бібліотек дізнаються про цифрові компетенції та необхідність освоєння їх для повсякденного комфортного життя. У межах проекту «Будь на часі!» публічні бібліотеки надають усім охочим доступ до національної онлайн-платформи із цифрової грамотності «Дія. Цифрова освіта» на безкоштовній основі (<http://libkor.com.ua/nashi-proekti/53>). Бібліотека-хаб цифрової освіти – це місце, де кожен громадянин може опанувати навички із цифрової грамотності, переглядаючи освітні серіали, записи вебінарів тощо. Бібліотеки, комунікуючи з обласними державними адміністраціями, співпрацюючи з органами місцевого самоврядування, стали амбасадорами національного проекту «Дія. Цифрова освіта», пропагуючи його зміст на своїх вебсайтах, акаунтах у соціальних мережах і месенджерах, рекламуючи у засобах масової інформації, поступово розширюючи коло учасників та перетворюючись на партнерські офлайн- та онлайн-хаби проекту (Ярема, 2022).

Таким чином, провідною ціллю індивідуалізації сервісної діяльності публічних бібліотек є забезпечення дружнього до користувача, комфортного комунікаційного середовища в умовах цифровізації суспільних процесів.

Нині у бібліотечному обслуговуванні спостерігається поєднання усталеної практики з можливостями інформаційно-комунікаційних технологій, традиційне інформаційне забезпечення збагачується наданням електронних продуктів і послуг телекомунікаційними засобами. Такий стрімкий перехід зумовив підвищення інформаційної та соціокультурної ролі бібліотеки у сучасних соціокомунікаційних процесах в українському суспільстві. Розмаїття інновацій, які стрімко увійшли у бібліотечну сферу, надзвичайно вражає. Акцентуємо, що всі вони засновані на новітніх інформаційних технологіях, але мають різні соціальні та технологічні обґрунтування:

- *організаційні* (е-каталоги, бази даних);
- *сервісні* (віртуальні послуги);
- *продуктні* (е-колекції, мультимедійні продукти тощо);
- *технічні* (представлення інформації на сайтах, у соціальних мережах, месенджерах, блогах);
- *бізнесові* (платні послуги) тощо.

Цифрові технології дозволяють комплексно підходити до розв'язання завдань із бібліотечно-інформаційного обслуговування, у результаті чого користувач одержує якісний інформаційний продукт без фізичного відвідування бібліотек, музеїв та архівів. Т. Вилегжаніна (2009) констатує, що за останні кілька років інформаційний складник посів вагоме місце як у розвитку суспільства, так і в діяльності публічних бібліотек України. За ініціативи Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки України започатковано проект «Історична Волинь», який на корпоративних засадах підтримують Національна історична бібліотека України, Хмельницька, Тернопільська, Житомирська, Волинська обласні універсальні наукові бібліотеки, обласні музеї та архіви цих регіонів. Метою проекту є створення бібліографічної і повнотекстової баз даних про Волинь та надання вільного доступу до неї на однойменному сайті (<http://istvolyn.info>).

Сьогодні інформаційно-комунікаційна діяльність публічних бібліотек України розвивається за інноваційними напрямками з використанням різноманітних креативних форм комунікації з користувачами, зокрема, соціальних медіа – сучасних діджитал-інструментів для успішної внутрішньої і зовнішньої взаємодії. З березня 2020 р. від початку карантинних обмежень, пов'язаних із запобіганням поширенню коронавірусної інфекції COVID-19, з'ясувалося, що сайти більшості публічних бібліотек України не були надійними каналами надання комплексних онлайн-продуктів і послуг, спрямованих на системну реалізацію інформаційної, соціокультурної, виховної, освітньої, рекреаційної функцій (Маранчак, 2021). А з 24 лютого 2022 р., коли Російська Федерація розпочала повномасштабну війну проти України, публічні бібліотеки максимально активізували використання соціальних медіа при комунікації зі своїми користувачами, внутрішньо переселеними особами, волонтерами тощо, а також у професійному середовищі, зокрема:

- соціальні мережі (Facebook, Twitter, Instagram, Telegram);
- месенджери (Viber, Messenger, WhatsApp);
- онлайн-платформи (Zoom, Google Meet тощо);
- медіа-формати (подкасти);
- власні канали у TikTok та YouTube.com.

Саме ці канали є дійовими інструментами комунікації з оперативного інформування, надання офіційної інформації і забезпечують вільний доступ до затребуваної інформації та нових знань.

Як зазначає О. Бак (2017, с. 7), «присутність бібліотеки у соціальних медіа – не данина моді, а необхідність, яка викликана бурхливим розвитком сучасного інформаційно-комунікаційного простору». Саме завдяки соціальним мережам бібліотеки оприлюднюють новини, активно комунікують із користувачами, поширюють фото- та відеоматеріали тощо. Ми погоджуємося із С. Бурміс (2022, с. 91), що «останнім часом наявна тенденція до зменшення кількості відвідувань офіційних сайтів і перенесення активності користувачів до соціальних мереж та блогів, а тому, якщо підійти раціонально до організації навігації, то офіційний сайт і інші віртуальні інтернет-представництва бібліотеки можуть доповнювати та популяризувати один одного».

Треба підкреслити, що бібліотеки перебувають у постійному пошуку сучасних та ефективних форм обслуговування користувачів, активно впроваджують нові інформаційні технології, прагнучи відповідати викликам і вимогам часу. Це ще раз доводить, що бібліотеки необхідні українському суспільству, яке наразі динамічно трансформується.

Ми погоджуємося з думкою О. Воскобойнікової-Гузевої (2016, с. 16) щодо того, що «цінністю бібліотеки є її індивідуальний підхід до користувача, увага до соціально вразливих категорій населення, людей з особливими потребами». Бібліотека асоціюється у суспільстві з територією безпеки, місцем психологічного та фізичного комфорту. Саме тут можуть отримати гарантовану підтримку внутрішньо переміщені особи, учасники війни та їхні сім'ї, бібліотекарі задіяні у волонтерському русі, займаються благодійністю, у тому числі через створені тематичні сторінки на бібліотечних сайтах та у соціальних медіа, співпрацюючи з центрами соціальної допомоги, тощо.

Сьогодні в умовах гібридної війни, яку розв'язала Російська Федерація проти України, нагальним завданням вітчизняних бібліотек є заохочення користувачів

до критичного мислення при споживанні будь-якої інформації задля ефективного протистояння ворожій інформаційній експансії через спонукання їх звертатися тільки до офіційних і авторитетних джерел інформації, забезпечувати повноту та неупередженість інформаційного простору, створювати і підтримувати об'єктивне інформаційне середовище.

ВИСНОВКИ

У сучасних умовах публічні бібліотеки виконують роль інформаційних хабів, куди стікаються інформаційні потоки суспільства, громади, окремого читача для їх подальшого опрацювання та перерозподілу відповідно до користувацьких потреб. Провідною ціллю індивідуалізації сервісної діяльності виступає забезпечення комфортного для користувача комунікаційного середовища.

Розмаїття інновацій, які стрімко увійшли у бібліотечну діяльність, мають різні соціальні та технологічні обґрунтування. Нами виділено такі: організаційні, сервісні, продуктивні, технічні, бізнесові. Сьогодні діяльність вітчизняних публічних бібліотек розвивається за інноваційними напрямками з використанням різноманітних каналів комунікації з користувачами, зокрема, власних сайтів, блогів, соціальних мереж, месенджерів, онлайн-платформ, медіа-форматів, власних каналів у TikTok та YouTube.com.

Бібліотеки України наповнюють інформаційний простір власними продуктами (базами даних, електронними каталогами, колекціями оцифрованих видань тощо), надають віртуальні послуги, організують доступ до зовнішніх ресурсів та багато іншого. Впровадження сучасних інформаційних технологій у бібліотечні процеси вивело на новий рівень бібліотечно-інформаційне обслуговування користувачів. Цифрова модель бібліотеки сьогодні дозволяє вести повноцінний діалог із віддаленими користувачами та допускати їх до бібліотечних послуг на рівні з тими читачами, які працюють з інформацією безпосередньо у книгозбірнях.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

- Бак О. В. Аналіз соціальних мереж із погляду найбільшої ефективності для просування бібліотеки в Інтернеті. *Соціальні медіа для бібліотек: середовище, ресурс, сервіс* : матеріали круглого столу, Харків, 31 жовт. 2017 р. / редкол. : І. В. Киричок, Т. Б. Павленко, Н. Д. Гаєва ; Харків. нац. мед. ун-т. Харків : ХНМУ, 2017. С. 3–8. URL: <https://repo.knmu.edu.ua/bitstream/123456789/19059/1/%D0%A1%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%20%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%B0%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BA%D0%B0.pdf> (дата звернення: 25.11.2022).
- Бурміс І. В. Віртуальний простір публічних бібліотек Одещини як один з факторів успішного функціонування сучасної бібліотеки. *Інформація, комунікація та управління знаннями в глобалізованому світі* : матеріали П'ятої міжнар. наук. конф., м. Київ, 23–24 черв. 2022 р. / упоряд.: З. М. Сverdлик, М. М. Цілина. Київ : Вид. центр КНУКіМ, 2022. С. 91–93. URL: http://knukim.edu.ua/wp-content/uploads/2022/06/28.06.22-_Zbirnyk-materialiv_-2022.pdf (дата звернення: 26.11.2022).
- Вилегжаніна Т. Інновації – визначальний фактор розвитку бібліотек України. *Бібліотечна планета*. 2009. № 3. С. 6–9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bp_2009_3_2 (дата звернення: 25.11.2022).

- Воскобойнікова-Гузєва О. Соціокомунікаційна діяльність провідних бібліотек України в новітніх умовах. *Бібліотечний вісник*. 2016. № 1. С. 12–17.
- Колесникова Т. О. Комунікаційні моделі діяльності бібліотек ВНЗ в умовах інформатизації : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.03 / Харків. держ. акад. культури. Харків, 2012. 22 с.
- Кузьменко О. І., Загуменна В. В. Трансформація та розширення функцій бібліотек у сучасному цифровому просторі. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2021. № 3. С. 38–44. DOI: <https://doi.org/10.32461/2409-9805.3.2021.244715>
- Маранчак М. М. Стратегії репутаційного інтернет-маркетингу публічних бібліотек України : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.03 / Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ, 2021. 16 с.
- Онищенко О. Цифровізація – стратегічний шлях розвитку бібліотечної сфери. *Бібліотечний вісник*. 2021. № 4. С. 3–9.
- Савицька Л. Використання соціальних мереж для популяризації інформаційних ресурсів бібліотек. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2016. Вип. 44. С. 54–61.
- Таснчук М. В., Ковалевський Г. Є. Особливості комунікації бібліотеки в епоху цифровізації. *Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса*. 2019. Вип. 11, т. 1. С. 165–170. URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/issue/view/212> (дата звернення: 25.11.2022).
- Ярема І. І. Особливості розвитку цифрової комунікації в інформаційно-технологічних процесах сучасної України. *Інформація, комунікація та управління знаннями в глобалізованому світі* : матеріали П'ятої міжнар. наук. конф., м. Київ, 23–24 черв. 2022 р. / упоряд.: З. М. Свєрдлик, М. М. Цілина. Київ : Вид. центр КНУКіМ, 2022. С. 240–242. URL: http://knukim.edu.ua/wp-content/uploads/2022/06/28.06.22-_Zbirnyk-materialiv_-2022.pdf (дата звернення: 25.11.2022).
- Klymenko O. Z., Sokur O. L. Library Communication in the Socio-Cultural Space of Modern Society. *University Library at a New Stage of Social Communications Development* : Conference Proceedings. Dnipro, 2021. No. 6. P. 159–164. DOI: https://doi.org/10.15802/unilib/2021_248190

REFERENCES

- Bak, O. V. (2017, October 31) Analiz sotsialnykh mrezh iz pohliadu naibilshoi efektyvnosti dlia prosuvannya biblioteky v Interneti [Analysis of social networks from the point of view of the greatest effectiveness for promoting the library on the Internet]. In I. V. Kyrchok, T. B. Pavlenko, N. D. Haieva (Eds.). *Sotsialni media dlia bibliotek: seredovyshche, resurs, servis* [Social media for libraries: environment, resource, service], Proceedings of the Roundtable Conference (pp. 3–8), Kharkiv, Ukraine. Kharkiv National Medical University. https://repo.knmu.edu.ua/bitstream/123456789/19059/1/%D0%A1%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%20%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%B0_%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BA%D0%B0.pdf [in Ukrainian].
- Burmis, I. V. (2022, June 23–24). Virtualnyi prostir publichnykh bibliotek Odeshchyny yak odyn z faktoriv uspishnoho funktsionuvannya suchasnoi biblioteky [The virtual space of Odesa public libraries as one of the factors of the successful functioning of the modern library]. In Z. M. Sverdlyk, M. M. Tsilyna (Comps.). *Informatsiia, komunikatsiia ta upravlinnia znanniamy v hlobalizovanomu sviti* [Information, communication and knowledge management in a globalized world], Proceedings of the 5th International Scientific Conference (pp. 91–93), Kyiv, Ukraine. KNUKIM Publishing Center. http://knukim.edu.ua/wp-content/uploads/2022/06/28.06.22-_Zbirnyk-materialiv_-2022.pdf [in Ukrainian].

- Vylehzhaniina, T. (2009). Innovatsii – vyznachalniyi faktor rozvytku bibliotek Ukrainy [Innovations are a determining factor in the development of Ukrainian libraries]. *Bibliotechna planeta*, 3, 6–9. http://nbuv.gov.ua/UJRN/bp_2009_3_2 [in Ukrainian].
- Voskoboinikova-Huzieva, O. (2016). Sotsiokomunikatsiina diialnist providnykh bibliotek Ukrainy v novitnikh umovakh [Social communication activity of leading libraries of Ukraine in modern conditions]. *Bibliotechnyi visnyk*, 1, 12–17 [in Ukrainian].
- Kolesnykova, T. O. (2012). *Komunikatsiini modeli diialnosti bibliotek VNZ v umovakh informatyzatsii* [Communication models of university library activities in the conditions of informatization] [Abstract of PhD Dissertation, Kharkiv State Academy of Culture] [in Ukrainian].
- Kuzmenko, O. I., & Zahumenna, V. V. (2021). Transformatsiia ta rozshyrennia funktsii bibliotek u suchasnomu tsyfrovomu prostori [Transformation and expansion of library functions in the modern digital space]. *Library Science. Record Studies. Informology*, 3, 38–44. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.3.2021.244715> [in Ukrainian].
- Maranchak, M. M. (2021). *Stratehii reputatsiinoho internet-marketynhu publichnykh bibliotek Ukrainy* [Reputational Internet Marketing Strategies of Public Libraries of Ukraine] [Abstract of PhD Dissertation, Kyiv National University of Culture and Arts] [in Ukrainian].
- Onyshchenko, O. (2021). Tsyfrovizatsiia – stratehichniy shliakh rozvytku bibliotechnoi sfery [Digitization is a strategic way of development of the library sphere] *Bibliotechnyi visnyk*, 4, 3–9 [in Ukrainian].
- Savytska, L. (2016). Vykorystannia sotsialnykh merezh dlia populiaryzatsii informatsiinykh resursiv bibliotek [Use of social networks to popularize library information resources]. *Academic Papers of the Vernadsky National Library of Ukraine*, 44, 54–61 [in Ukrainian].
- Taienchuk, M. V., & Kovalevskiy, H. Ye. (2019). Osoblyvosti komunikatsii biblioteki v epokhu tsyfrovizatsii [Peculiarities of library communication in the age of digitization]. *Bulletin of Student Scientific Society*, 11(1), 165–170. <https://vestnik-sss.donnu.edu.ua/issue/view/212> [in Ukrainian].
- Yarema, I. I. (2022, June 23–24). Osoblyvosti rozvytku tsyfrovoy komunikatsii v informatsiino-tekhnologichnykh protsesakh suchasnoi Ukrainy [Peculiarities of the development of digital communication in the information technology processes of modern Ukraine]. In Z. M. Sverdlyk, M. M. Tsilyna (Comps.). *Informatsiia, komunikatsiia ta upravlinnia znanniamy v hlobalizovanomu sviti* [Information, communication and knowledge management in a globalized world], Proceedings of the 5th International Scientific Conference (pp. 240–242), Kyiv, Ukraine. KNUKiM Publishing Center. http://knukim.edu.ua/wp-content/uploads/2022/06/28.06.22-_Zbirnyk-materialiv_-2022.pdf [in Ukrainian].
- Klymenko, O. Z., & Sokur, O. L. (2021). Library Communication in the Socio-Cultural Space of Modern Society. *University Library at a New Stage of Social Communications Development*, Conference Proceedings (No. 6, pp. 159–164), Dnipro, Ukraine. Dnipro National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan. https://doi.org/10.15802/unilib/2021_248190 [in English].

UDC 316.422:316.77-028.63]:027.022(477)

Ivan Yarema,
*PhD Student,
Kyiv National University of Culture and Arts
(Kyiv, Ukraine)
e-mail: ivanyarema06@gmail.com
ORCID: 0000-0002-2843-5087*

DIGITAL COMMUNICATIONS AS MEANS OF INNOVATIVE ACTIVITY OF PUBLIC LIBRARIES IN UKRAINE

The aim of the article is to represent modern digital communication as an innovative mean of public libraries in Ukraine, and the importance of its development in crisis phenomena conditions.

The research methodology founds on the application of a set of general scientific methods (generalisation, analysis, synthesis, prognostication), and special librarian ones. The organic combination of systemic, sociocommunicative, structural and functional research ways has contributed to the achievement of the set goal.

The scientific novelty of the study consists in substantiating the value approach to the individualisation of public libraries service activity, when providing a friendly, comfortable communication environment for the user in conditions of digitalisation of social processes becomes the leading aim. Library innovations have been singled out. They are based on innovative information technologies, but have different social and technological grounds, in particular: organisational, service, product, technical, business.

Conclusions. In current conditions, public libraries play the role of information hubs, where information streams flow for their further processing and redistribution according to users' needs. The main goal of individualising the service activity is to provide a user-friendly and comfortable communication environment.

The variety of innovations that have rapidly met library activities have different social and technological grounds. We have highlighted the following: organisational, service, product, technical, business ones. Nowadays, the activity of brightly public libraries is developing in innovative directions using various channels of communication with users, in particular, their own sites, blogs, social networks, messengers, online platforms, media formats, channels in TikTok and YouTube.

Libraries of Ukraine fill the information space with their own products (databases, electronic catalogues, collections of digitised publications, etc.), provide virtual services, organise access to external resources, etc. The implementation of modern information technologies into library processes has brought library and information users' services to a new level. The library digital model of today makes it possible to conduct a full-fledged dialogue with distant users, and allow them to access library services at the same level as those readers who work with information directly in book collections.

Keywords: digitisation, information needs, user service, digital library model, communication, public libraries of Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 08.10.2022 р.